

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра гігієни тварин і харчових продуктів  
ім. професора А.К. Скороходька**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Факультет ветеринарної медицини

4 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ВЕТЕРИНАРНА НУТРИЦІОЛОГІЯ»**

(назва навчальної дисципліни)

(вибіркова за уподобанням студента)

**Факультет (ННІ)**

**Розробник:**

ветеринарної медицини

професор, д.вет.н., Шевченко Л.В.

**Київ – 2025**

**Опис навчальної дисципліни**  
**Ветеринарна нутріціологія**

Дисципліна «Ветеринарна нутріціологія» займає важливе місце в системі підготовки фахівців у галузі ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи, оскільки вона вивчає: особливості травлення у всеїдних, травоядних та м'ясоїдних дрібних домашніх тварин і птахів; ветеринарне значення забезпечення згідно видової специфічності дрібних домашніх тварин у білках, ліпідах, вуглеводах, макро- та мікроелементах; санітарно-гігієнічну оцінку кормових добавок, що використовуються для виготовлення сухих та вологих кормів для дрібних домашніх та декоративних тварин; види, правила використання та санітарно-гігієнічну оцінку ласощів для дрібних домашніх та декоративних тварин; правила, вимоги та принципи розрахунку потреби в нутрієвтиках м'ясоїдних, всеїдних та травоядних дрібних домашніх та декоративних тварин.

<b>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь</b>	
Освітній ступінь	Магістр, Бакалавр
<b>Характеристика навчальної дисципліни</b>	
<b>Вид</b>	<b>Вибіркова за уподобанням студента</b>
Загальна кількість годин	<u>90</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Кількість змістових модулів	<u>2</u>
Форма контролю	залік
<b>Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання</b>	
Рік підготовки	4
Семестр	7
Лекційні заняття	15 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	<u>2 год.</u>
самостійної роботи студента –	<u>4 год.</u>

## 1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

**Метою вивчення** дисципліни є набуття студентами знань, навичок та вмінь з питань, що стосуються ветеринарного забезпечення здоров'я дрібних домашніх та декоративних тварин, гігієни кормів та кормових добавок, включаючи гігієнічні вимоги до їх виробництва, зберігання, використання та контролю забезпечення тварин поживними та біологічно активними речовинами.

**Предмет дисципліни** «Ветеринарна нутріціологія» - макро- та мікронутрієнти для м'ясоїдних, всеїдних та травоїдних дрібних домашніх та декоративних тварин, принципи розрахунку їх потреби, правила зберігання, використання та санітарно-гігієнічна оцінка їх застосування.

**Основні завдання** дисципліни «Ветеринарна нутріціологія»:

- вивчення основних санітарно-гігієнічних правил і норм забезпечення дрібних домашніх та декоративних тварин макро- та мікронутрієнтами;
- оцінка фізичного стану тварин;
- дослідження ефективності та безпечності використання кормів, а також впливу на стан здоров'я тварин.

Після вивчення курсу дисципліни «Ветеринарна нутріціологія» студент повинен **знати**:

теоретичні основи виробництва, зберігання, використання та контролю якості і безпечності макро- та мікронутрієнтів для дрібних домашніх та декоративних тварин.

Студенти повинні знати методи дослідження якості і безпечності кормів, кормових добавок.

Студенти повинні **вміти**:

- здійснювати санітарно-гігієнічну оцінку та прогноз впливу на організм дрібних домашніх та декоративних тварин кормів;
- розраховувати потребу в сухих та вологих кормах для дрібних домашніх та декоративних тварин;
- оцінювати вплив різних видів кормів та кормових добавок на фізичний стан дрібних домашніх та декоративних тварин;
- застосовувати ласощі для корекції поведінки та дресури дрібних домашніх та декоративних тварин;
- використовувати отримані знання з визначення потреби дрібних домашніх та декоративних тварин під час надання їм лікувальної та профілактичної допомоги.

**Набуття компетентностей:**

**Інтегральна компетентність (ІК):** Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, упровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

**загальні компетентності (ЗК):**

Знання та розуміння предметної галузі та професії

**фахові (спеціальні) компетентності (ФК):**

Здатність аналізувати загальні принципи, які застосовують до харчових продуктів і кормів загалом та безпечності харчових продуктів і кормів зокрема, на національному рівні та на рівні Європейського співтовариства.

Здатність проводити державний аудит на підконтрольних потужностях з виробництва, переробки, обігу харчових продуктів, кормів, кормових добавок, преміксів, ветеринарних

препаратів, побічних продуктів згідно із системою менеджменту безпечності харчових продуктів та контролювати систему моніторингу для кожної критичної точки управління (КТУ) під час виробництва продукції.

Здатність здійснювати ветеринарно-санітарний контроль виробництва та обігу кормів, кормових добавок, преміксів тощо на підконтрольних потужностях, грамотно використовувати методики їх дослідження та проводити їхнє санітарне оцінювання.

**Програмні результати навчання (ПРН):** Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності, а також розуміти необхідність постійного підвищення рівня професійної кваліфікації. Володіти методами та методиками ветеринарно-санітарного оцінювання систем і способів утримання, догляду, годівлі, напування та експлуатації тварин, стану тваринницьких об'єктів, належної експлуатації технологічного обладнання тощо. Володіти принципами, методами та процедурами дотримання належного санітарного стану на потужностях для випуску, зберігання, переробки та реалізації харчових продуктів, кормів і кормових добавок, преміксів, побічних продуктів, ветеринарних препаратів, а також методами оцінювання їх безпечності та якості. Розуміти суть професії, знати підходи та методи оцінювання різних виробничих ситуацій, володіти абстрактним мисленням та вміти аналізувати можливий подальший перебіг цих ситуацій, уміти приймати обґрунтовані рішення, організовувати та здійснювати якісне виконання прийнятих рішень з дотриманням морально-етичних норм, правил і принципів біобезпеки та біоетики під час використання у професійній діяльності різних біологічних агентів з прагненням до збереження навколишнього середовища.

#### **Компетенції Першого дня**

4. Сприяти та контролювати збереження здоров'я та безпеки себе, пацієнтів, власників тварин, колег та навколишнього середовища під час здійснення професійної діяльності; демонструвати знання про принципи забезпечення якості; застосовувати принципи управління ризиками на практиці

10. Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

21. Оцінювати фізичний стан, благополуччя та стан годівлі тварини або групи тварин та консультувати власника тварин щодо принципів утримання, годівлі, відтворення, продуктивних якостей, добробуту, індивідуального здоров'я, здоров'я стада та громадського здоров'я.

26. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх добробутом, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.

36. Проводити інспекцію харчових продуктів і кормів для правильного визначення умов, що впливають на якість і безпеку продуктів тваринного походження, включаючи пов'язані з ними харчові технології.

37. Захищати здоров'я населення шляхом виявлення умов, що прямо чи опосередковано пов'язані з тваринами, продуктами тваринного походження та побічними продуктами, якщо вони сприяють захисту, збереженню та покращенню здоров'я людей.

## 2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
	ч/з		л	п	лаб	сем.	с.р.
<b>Модуль 1 Загальна нутріціологія</b>							
Тема 1. Вступ. Кормові особливості травоядних, всеїдних і м'ясоїдних тварин	1	6	2				4
	2	6		2			4
Тема 2. Ветеринарна нутріціологія для домашніх тварин. Основні терміни і поняття. Фактори, що визначають споживання кормів тваринами.	3	6	2				4
	4	6		2			4
Тема 3. Ветеринарне значення забезпечення білкової потреби домашніх тварин.	5	6	2				4
	6	5		2			3
Тема 4. Ветеринарне значення ліпідного живлення домашніх тварин.	7	5	2				3
	8	5		2			3
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>		<b>45</b>	<b>8</b>	<b>8</b>			<b>29</b>
<b>Модуль 2 Спеціальна нутріціологія</b>							
Тема 5. Ветеринарне значення вуглеводного живлення домашніх тварин.	9	6	2				4
	10	6		2			4
Тема 6. Мінеральні речовини для тварин. Профілактика мікроелементозів.	11	6	2				4
	12	6		2			4
Тема 7. Ласощі для домашніх тварин та правила їх використання.	13	6	2				4
	14	6		2			4
Тема 8. Смакові та ароматичні добавки в кормах для тварин.	15	5	1				4
	16	4		1			3
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>		<b>45</b>	<b>7</b>	<b>7</b>			<b>31</b>
<b>Залік</b>							
<b>Всього</b>		<b>90</b>	<b>15</b>	<b>15</b>			<b>60</b>

### 3. Теми практичних робіт

№ п/п	Тема лабораторної роботи	Кількість годин
1.	Нутріцевтики для собак.	2 год.
2.	Нутріцевтики для котів.	2 год.
3.	Нутріцевтики для декоративних кролів і шиншил.	2 год.
4.	Нутріцевтики для декоративних і хижих птахів. <i>Колоквіум 1</i>	2 год.
5.	Нутріцевтики для плазунів та рептилій.	2 год.
6.	Нутріцевтики для міні-пігів.	2 год.
7.	Вирощування здобичі для гризуноїдних м'ясоїдних.	2 год.
8.	Нутріцевтики для акваріумних риб. <i>Колоквіум 2</i>	1 год.
	Всього	15 год.

### 4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Хвороби тварин та людини, що передаються через воду.	8
2.	Корми, що містять радіонукліди та їх гігієнічна оцінка.	7
3.	Профілактика отруєння тварин соланіном, госіполом та ціанідами	7
4.	Профілактика кормового травматизму тварин.	8
5.	Профілактика отруєння тварин отрутохімікатами	8
6.	Заходи профілактики отруєння тварин солями важких металів	8
7.	Підготовка пасовищ до випасання тварин	7
8.	Особливості використання кормів при обробці пестицидами.	7
	<b>Разом</b>	<b>60</b>

### 5. Засоби діагностики результатів навчання:

- ✓ залік;
- ✓ модульні тести;
- ✓ доповідь і презентація матеріалів роботи.

### 6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

### 7. Методи оцінювання.

- залік;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- презентації та виступи на заняттях.

### 8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

#### - 8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
<b>Модуль 1. Загальна нутріціологія</b>		
Практична робота 1.	<b>Знати</b> особливості травлення тварин. <b>Вивчити</b> фактори, що впливають на споживання кормів тваринами. <b>Розуміти</b> значення поживності кормів, забезпечення тварин поживними та біологічно активними речовинами. <b>Аналізувати та порівняти</b> отримані знання з фізіологічними нормами.	15
Практична робота 2.		15
Практична робота 3.		15
Практична робота 4.		15
Самостійна робота 1	<b>Визначати</b> фізичний стан тварин та розраховувати добову потребу у кормах.	10
<b>Модульна контрольна робота 1</b>		<b>30</b>
<b>Всього за модулем 1</b>		<b>100</b>
<b>Модуль 2. Спеціальна нутріціологія</b>		
Практична робота 5.	<b>Знати</b> різні види кормів для тварин, особливості їх використання. <b>Знати</b> ласощі для тварин та роль смакових та ароматичних добавок. <b>Аналізувати та розуміти</b> наслідки порушення обміну речовин у тварин. <b>Вміти</b> підбирати корми для тварин.	15
Практична робота 6.		15
Практична робота 7.		15
Практична робота 8.		15
Самостійна робота 2	<b>Знати та розуміти</b> значення контролю властивостей кормів та води.	10
<b>Модульна контрольна робота 2</b>		<b>30</b>
<b>Всього за модулем 2</b>		<b>100</b>
<b>Навчальна робота</b>	<b><math>(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70</math></b>	
<b>Залік</b>	<b>30</b>	
<b>Всього за курс</b>	<b><math>(\text{Навчальна робота} + \text{залік}) \leq 100</math></b>	

## 8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	відмінно	зараховано
74 – 89	добре	
60 – 73	задовільно	
0 – 59	незадовільно	не зараховано

## 8.3. Політика оцінювання

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	Студент повинен здавати усі роботи в заплановані терміни до закінчення вивчення поточного модуля. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модульної контрольної роботи відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний) і дозволяється в термін до закінчення наступного модуля).
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	Списування, використання мобільних девайсів, додаткової літератури під час модульних контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонено. Самостійні роботи та реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
<i>Політика щодо відвідування:</i>	Відвідування лекційних та лабораторних занять є обов'язковим для всіх студентів. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись згідно з індивідуальним навчальним планом, затвердженим у визначеному порядку. Пропущені лекції, після їх опрацювання здобувачем вищої освіти, відпрацьовуються у вигляді співбесіди з викладачем або в он-лайн формі. Пропущені лабораторні заняття відпрацьовуються студентами в лабораторії кафедри.

## 9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Ветеринарна нутріціологія»: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2554>
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- навчальні посібники, підручники:

1. **Загальна гігієна тварин.** Навчальний посібник / Захаренко М.О., Засекін Д.А., Поляковський В.М., Михальська В.М. Київ: НУБіП України, 2024. 252 с.

2. Утримання і гігієна тварин. **Вимоги до води, водопостачання та водовідведення тваринницьких підприємств.** Навчальний посібник. Частина V. / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Михальська В.М., Чепіль Л.В., Шевченко Л.В., Курбатова І.М. Київ. ФОП Ямчинський О., 2023. 536 с.

3. **Етологія та благополуччя тварин.** Підручник / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Михальська В.М., Шевченко Л.В. Київ: НУБіП України, 2021. 625 с.

## 10. Рекомендовані джерела інформації

1. Davis K. *Turacos in aviculture: revised edition.* 2025. Lulu Press, Inc. *Практичний посібник з утримання та розведення турако (екзотичні тропічні птахи).*

2. Lantermann W., Asmus J. (eds.). *Wild birds in aviculture.* Cham : Springer, 2026. *Комплексний науково-практичний довідник, що охоплює питання утримання диких та*

екзотичних птахів у неволі, методи їх розведення та збереження видового різноманіття, а також особливості поведінки, ветеринарного забезпечення та генетичні аспекти.

3. Edward C. Feldman, Richard W. Nelson. **Canine and Feline Endocrinology and Reproduction.** W.B.Saunders company. 1987. 564 p. Містить найновішу інформацію про захворювання щитовидної залози; сучасні дослідження візуалізації; інтеграція здорових практик харчування в лікуванні ендокринних розладів.

4. Huntley N. F. **Mini pig nutrition and weight management** // *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice.* – 2024. – DOI: 10.1016/j.cvex.2023.07.005.

5. **Effects of dietary protein levels on the growth performance of Huanjiang mini-pigs** // *Animals.* – 2022.

6. A mix of dietary fibres changes nutrient metabolism in mini-pigs // *Nutrients.* – 2021.

7. NRC. Chapter 3: Energy. In: Nutrient requirements of dogs and cats. National Academies Press, Washington, DC, USA, 2006a: 28-48.

8. NRC. Chapter 11: Physical Activity and Environment. Nutrient requirements of dogs and cats. National Academies Press, Washington, DC, USA, 2006b: 258-312.

9. NRC. Chapter 15: Nutrient requirements and dietary nutrient concentrations. In: Nutrient requirements of dogs and cats. National Academies Press, Washington, DC, USA, 2006c: 354-370.

10. ДСТУ ISO 6497:2005 Корми для тварин. Методи відбирання проб. К.: Держспоживстандарт України

11. Регламент (ЄС) від 29 квітня 2004 р. №882/2004 про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин. Рішення Комісії від 16 червня 2011 р., що вносить зміни до додатка Директиви 2002/32/ЄС Європейського парламенту і Ради щодо небажаних речовин у кормах для тварин від 7 травня 2002 р

12. Про захист прав споживачів: Закон України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К., .2005.

### Інтернет-джерела

1. Утримання собак і догляд за ними [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/684695/mod\\_resource/content/3/Okf-zn2-lek3.pdf](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/684695/mod_resource/content/3/Okf-zn2-lek3.pdf)
2. Вітаміни для тварин [https://hotline.ua/ua/zootovary/vitaminy-dlya-zhivotnyh/?gclid=Cj0KCQjwla-hBhD7ARIsAM9tQKsMGJ9t7kceMD9Xm-ktq3nVo67-Etiv6MkcIDxgIrXdXupI1CnUBYMAsxdEALw\\_wcB](https://hotline.ua/ua/zootovary/vitaminy-dlya-zhivotnyh/?gclid=Cj0KCQjwla-hBhD7ARIsAM9tQKsMGJ9t7kceMD9Xm-ktq3nVo67-Etiv6MkcIDxgIrXdXupI1CnUBYMAsxdEALw_wcB)
3. Топ-10 найкращих кормів для котів <https://masterzoo.ua/ua/top-kh-naykrashchikh-kormiv-dlya-kotiv-i-kishok-reyting/>
4. Як і чим годувати змії <http://aquaforum.lviv.ua/forum/showthread.php?t=6129>
5. Feeding and nutrition of miniature pet pigs // *MSD Veterinary Manual.* – 2024. – URL: <https://www.msdevetmanual.com/exotic-and-laboratory-animals/miniature-pet-pigs/feeding-and-nutrition-of-miniature-pet-pigs> (дата звернення: 31.03.2026).